

Inledning

Malmö är en stad som i likhet med många andra städer och platser de senaste decennierna genomgått en omvälvande förändring. Moderniteten går mot sitt slut och världen kränger. För hundra år sedan var Malmö en arbetarstad, en varvsstad och Kokumskranen sträckte sig mot den bleka himlen. Under de dignande kranbalkarna ilade arbetande människor fram och tillbaka. Kranen var stadens ryggrad och själ och den genomsyrade livets olika skeden men i dess skugga träder en annan stad fram; en kunskapsstad, en IT och högskolestad. I hamnen som förr hyste varvsindustrin ligger nu högskolan, men även en gymnasieskola, flera företag och medan Dockan byggs om till bostadsområde håller Skånes Dansstation på att flytta till hamnen. Malmö är inte längre en arbetsstad och den tunga industrin har tappat sin roll som den ekonomiska tillväxtens ryggrad, såväl för Malmö som för Sverige och resten av Europa. Den tunga industrin flyttar till andra delar av världen och den sena modernitetens globala medieexplosion tränger genom fysiska murar. Dagens Malmö är en annan stad. Malmö är idag en upplevelsestad, en kultur- och kunskapsstad. Malmö är en arena varpå den sena modernitetens omvälvande krafter spelar ut hela sin repertoar och kreativa krafter både på och bakom scenen. Vår förhoppning är att kunna öka förståelsen för dessa kreativa krafter som alltså rör sig fram och tillbaka genom stadens olika delar oavsett om vi förstår dem eller ej. Det är frågan om krafter som frigörs när kaos ersätter det moderna samhällets fundament, när stadens strukturer ifrågasätts och dess identitet blir öppen och förhandlingsbar. Kreativa krafter uppstår och sprids som ringar på vattnet där oförutsägbarhet finns och där nya möjligheter öppnar sig. Vi hoppas kunna medverka till att dessa krafter kan inkluderas och användas som resurs inför en osäker men hoppfull framtid; en framtid där nya fundament växer fram ur de gamla som förlorat sin bärkraft.

Bakgrund

Med Fredriksborgs Amt som initiativtagare har en rad kommuner på båda sidor av Öresund gått samman och ansökt om pengar från EU: s strukturfond Interreg IIIa. Projektet som sträcker sig över 3 år är uppbyggt kring en idé om att utveckla en modell för kulturell kartläggning och för att använda kulturen som resurs i samhällsutvecklingen både i samarbete tvärs över sundet och mellan kommuner och universitet i regionen. Kulturförvaltningen i Malmö har gått in i projektet med syftet att belysa och kartlägga stadens kulturella mångfald; att skaffa en bättre bild av vad som verkligen finns i staden och se hur detta kan bidra till en positiv samhällsutveckling.

Kartläggningen i Malmö inleds med en pilotstudie av stadsdelarna Centrum och Södra Innerstan, i syfte att skapa en teoretisk och metodologisk utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att kartlägga resten av Malmö. Pilotstudien – utveckling av teoretisk och metodologisk utgångspunkt – kommer att utföras av Sandra Johansson och Tomas Vinnersten. Dessa kommer att göra sina nedslag i de två stadsdelarna Centrum och Södra Innerstan som båda är exempel på stadsdelar med starka och levande kulturmiljöer. Utifrån intervjuer med företrädare för de kulturella aktörerna kommer stadsdelarna att kartläggas i syfte att hitta kärnan, essensen, i denna miljö. Med integration som optisk lins kommer alltså de två stadsdelarna att kartläggas, undersökas och analyseras till dess att deras kärnpunkter träder fram och vi kan teckna en bild av dem. I detta kapitel ska vi lyfta fram de frågeställningar som vi utgår ifrån, vilka teorier vi lutar oss mot och vilka metoder som vi kommer att använda men även vilka begränsningar och ramar som präglar och ännu präglar projektet. Inför pilotundersökningen har fokus satts på den kultur som uppstår omedelbart och direkt, med särskilt fokus på den utspelade sceniska kulturen.

Kulturpolitiken

Under tiden från krigsslutet och fram till 60- talet problematiserades inte kulturbegreppet nämnvärt. Den goda kulturen var det som befann sig innanför kulturinstitutionernas väggar och på detta sätt skulle kulturen under denna period komma att beaktas som ett avgränsat område. Vad gäller kulturpolitiken bestod denna främst av satsningar på institutionskultur och ambitionen var aldrig att fånga upp eller spegla det kulturliv som var lokalt förankrat utan snarare att föra ut en nationell kultur, att ”berätta” nationen och förankra en gemensam nationell identitet i de lokala områden som omfattades av denna nation (Bianchini, 1999). I Sverige formulerades detta som att avlägsna hindren för att nå kulturellt eftersatta grupper i samhället och Nilsson (2003) pekar på hur den statliga institutionskulturen präglades av ett bildningstänkande, en idé om att förmedla den goda konsten till folket, som i sin tur vilade på en icke ifrågasatt distinktion mellan hög och låg kultur.

Samtidigt fanns där i Sverige, trots statens ringa fokus därpå, ett relativt starkt förankrat lokalt kulturliv i form av framför allt föreningsliv och studieförbund. De nya kulturpolitiska idéer som började slå sig fram i 70- talets början var tvärtemot tidigare präglade av en tanke på decentralisering. I Sverige fick särskilt landstingen men även kommunerna på statens bekostnad framträdande roller vad gällde att föra ut kulturen i samhället. Den nya

kulturpolitiken betonade också föreningslivet och folkrörelsernas betydelse för att nå de kulturellt eftersatta grupperna. Men även om det lokala kulturlivet lyftes fram var det inte frågan om att vända de kulturella strömningarna så att de statliga visionerna anpassades efter den lokalt förankrade och befintliga kulturen. Snarare var det frågan om att använda det lokala kulturlivet som verktyg för att förankra den statliga kultursynen. Verksamheterna skulle med andra ord förankras lokalt men styras utifrån en statlig vision vilket i sin tur skulle garantera demokrati i form av samma möjlighet till kultur oavsett var man befann sig. Kulturen beskrivs på detta sätt som ”ett bland många medel att skapa ett samhälle som präglas av jämställdhet och som ger människor möjlighet till ett rikare liv” (Lundberg, 1996).

Det är idag främst på den statliga nivån som det sektorstänkande som ärvts från 70 talets kulturpolitiska visioner är starkast medan den regionala och kommunala kulturpolitiken allt mer kommit att integreras i en allmän utvecklings- eller än mer allmän välfärdspolitik (Nilsson 2003). Enligt Bianchini innebar 1980- talets marknadsliberalistiska strömningar en instrumentalisering av synen på kulturpolitiken, en tendens att se kulturpolitiken som ett medel att uppnå ekonomiska mål så som attraktion av företag och nya invånare. På detta sätt pekar Bianchini på en kulturpolitisk rörelse från efterkrigstidens humanistiska tradition av den goda konstens autonomi från det övriga samhället mot en holistisk syn på samhället och dess utveckling där kulturen och de kulturella krafterna kan användas som resurs i denna utvecklingsprocess. Detta uttrycks av Nilsson (2003) som ett scenskifte där en övergång sker från en estetisk-humanistisk kulturidealism till ett teknisk-naturvetenskapligt samhällsparadigm och på detta sätt kan man tala om kulturpolitiska diskurser så att kulturbegreppets innebörd beror på vilket sammanhang det sätts inom.

I denna anda pekar Bianchini på hur kulturen kan ges en ny innebörd som resurs snarare än sektor och han framhåller att kulturell planläggning bör omfatta konst och media (såväl aktiviteter som institutioner), subkulturer inom staden, arvet (inklusive arkeologi, arkitektur, gastronomi, lokala dialekter och riter) samt naturlig och byggd miljö som i öppna och offentliga platser men även lokal och extern uppfattningen av platsen. Det är i detta spår vi kommer att fortsätta och det är utifrån denna anda som vi ska försöka kartlägga Malmö. Det är utifrån denna idé som vi tänker oss en framtida möjlighet att fånga upp och ta till vara på de kreativa krafter som finns och verkar i staden och att använda dessa krafter för att bygga morgondagens samhälle. Det är krafter som finns oavsett om vi ser dem eller ej. Det är krafter som alltid uppstår i tider av osäkerhet och förändring och dessa krafter kommer att frigöras i

en tid av förändring och osäkerhet oavsett om de kommer att ses som konstruktiva eller destruktiva och för eller mot demokrati. Vi föredrar att se dem som konstruktiva och demokratiska och vi tror att en ökad förståelse av staden, dess förutsättningar och de krafter som verkar däri kan hjälpa oss att använda dessa krafter i en positiv samhällsutveckling.

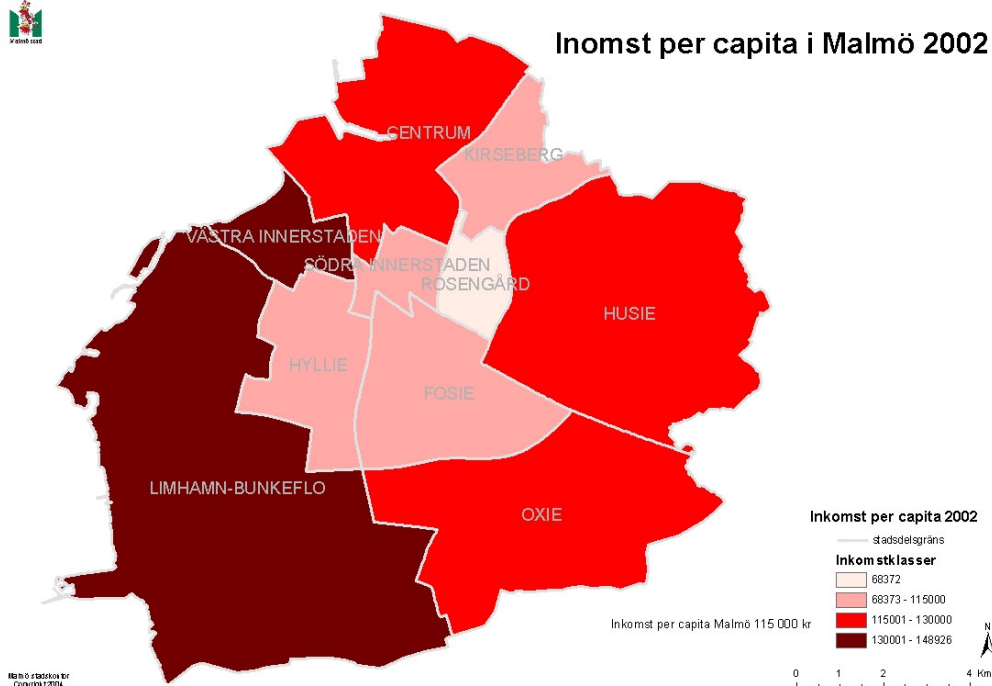
En stad i förändring

Under 2002 fanns det 135 053 arbetstillfällen i Malmö fördelade på följande sektorer

	Andel
Handel och kommunikationer	24
Finans och konsult	19
Vård och omsorg	15
Tillverkningsindustri	12
Utbildning och forskning	9
Personliga och kulturella tjänster, restaurang	8
Byggindustri	6
Offentlig förvaltning	5
Energi, vatten, avfall	1
Jordbruk	0
Totalt	100

Befolkning 20-64 år efter utbildningsnivå 2003

	För-		Efter-		
	gymna-	Gymna-	gymna-	Uppgift	Total
	sial	sial	sial	saknas	
Centrum	2 650	9 751	13 676	759	26 836
S.Innerstaden	3 696	9 385	9 183	861	23 125
V.Innerstaden	1 672	7 327	10 000	244	19 243
Limhamn-Bunkeflo	2 109	7 355	8 109	232	17 805
Hyllie	3 334	7 668	4 332	515	15 849
Fosie	5 611	11 537	4 736	1 067	22 951
Oxie	1 385	3 515	1 381	134	6 415
Rosengård	3 643	4 649	1 864	1 055	11 211
Husie	1 849	4 958	2 755	98	9 660
Kirseberg	1 676	4 036	2 519	280	8 511
Malmö totalt	28 017	70 619	58 667	5 378	162 681

Syfte och målsättning

Det övergripande målet för detta arbete är att utveckla en metod, en teoretisk och metodologisk utgångspunkt, för att kunna kartlägga Malmös kulturliv. Kartläggningen ska i sin tur leda en bättre förståelse vid utformandet av strategier och konkreta projekt och ett implicit antagande är därför att kulturen kan ses som resurs vid samhällsutveckling. Det är således ett delmål att lära oss att se på och hantera kulturen som en resurs och om kulturen ses som resurs kan denna integreras i en vidare och mer holistisk samhällsutveckling mot framtidens hållbara urbana miljöer. Vår förhoppning är mer konkret att tillsammans med Kulturförvaltningen göra en inventering av stadens kultur. Genom inventeringen ska kulturen och dess potentiellt positiva och samhällsfrämjande krafter bli synligare och tydligare. Detta ska leda till att kommunens övriga förvaltningar för upp ögonen för kulturens konstruktiva möjligheter och genom strategiska partnerskap, korsvisa samarbeten och mer holistiska projekt ska kulturen kunna integreras som en betydande resurs i samhällsutvecklingen.

Men projektets ska även gestaltas och alltså kunna ligga till grund för utformandet av både övergripande strategier och konkreta projekt. All undersökning som görs i pilotstudien sker genom integrationens optik och följande frågeställningar har identifierats:

1. Hur är stadsdelens kulturella liv relaterat till integration? (om integration är sammansmältning kan kulturen föra människor till smältkarets altare?)
2. Var lyckas integrationsarbetet (var bebländar sig människor från olika bakgrunder) och varför?
3. Hur ser den offentliga kulturens bild av sig själv ut och stämmer den med den bild som befolkningen i övrigt har av dem?
4. Hur förhåller sig den offentliga kulturen till det direkta och omedelbara, till det fria och institutionslösa, kulturlivet?
5. Vilken publik når institutionerna, vilken publik skulle man kunna nå och vilken publik missas?
6. Hur ser de kulturella nätverken ut? Vem tar hjälp av vem? Finns det några noder, kommunikationscenter, några stopp, återvändsgränder, gatekeeper eller dylikt?

Teoretiska ramar

Vad är egentligen kultur och hur beskriver man bäst dess roll i samhället? En grundläggande distinktion för att förstå kulturbegreppets skiftande betydelser i olika kulturpolitiska diskurserna är den mellan kulturen som sektor av samhället och kulturen som ett perspektiv och ett sätt att se på samhället. Även Nilsson (2003) skiljer mellan kulturen som sektor och som aspekt av samhället. En sektor är ett område precis som skola, vård eller omsorg som i likhet med andra områden kräver satsade resurser vilka i sin tur ska generera ett värde, både som marknadsvara och som kollektiv vara (Murén, 1996). Ett perspektiv är å andra sidan ett sätt att förstå samhället på och kultur som perspektiv blir i denna diskurs i stället ett sätt att förstå livet i detta samhälle på, såväl politiska verksamheter som privata handlingar. Medan diskursen om kultur som sektor pekar på kulturens autonomi och egenvärde leder diskursen om kultur som perspektiv oss till att se kulturens värde i dess förmåga att öka de befintliga möjligheterna till att uttrycka och förmedla sin identitet. Men hur kan en kulturinstitution ses som ett perspektiv? En kulturinstitution är både en identitetsmarkör, en plats för produktion och konsumtion och ett manifest stycke kulturarv som berättar historien om vilka vi är. Och hur ska man förresten kunna förstå den spontana kulturen som uppstår långt utanför institutionernas räckvidd som en sektor som går att förvalta? Betydelsen i kulturbegreppet är med andra ord beroende på det sammanhang som det tillskrivs och på detta sätt kan vi se hur Foucault (Howarth, 2000) pekar på hur sanningen är en funktion inom det system av mening (diskurs) som denna anspråket på sanning yttras i. Den sanna betydelsen i begreppet beror med andra ord på de antaganden som man lutar sig mot, det meningssammanhang man befinner sig inom.

Ett vidgat kulturbegrepp

Även Nylöf (1996) skiljer på kultur som sektor och som perspektiv. Kultur som sektor syftar i hans definition till en kulturpolitisk avgränsning vad gäller ansvarsområde. Inom detta område finns de kulturpolitiska instrument som Nylöf kallar konstnärlig verksamhet, medieverksamhet, bildningsverksamhet samt bevarande och nyttjandet av det gemensamma arvet. Kultur som perspektiv menar Nylöf snarare är en vetenskaplig definition där kultur står för erfarenheter, kunskaper, värderingar och normer som hålls och kommuniceras inom ett samhälle. Denna definitions viktigaste bidrag till kulturpolitiken är förmodligen att den pekar mot förekomsten av flera subkulturer och en kulturell mångfald inom samhället som i sin tur

ger sektorsdefinitionen en delvis ny innebörd. Kultur blir i denna definition nära sammanlänkat med identitet och att ge sig hän åt kultur blir att uttrycka sin identitet. De skilda kulturbegreppen tas även upp av Svensson (1996) och genom att benämna kulturen som samhällsresurs vill han förena de båda begreppen och undgå att fastna i vare sig ett rent sektorstänkande eller en rent perspektivtänkande.

Enligt Lundberg (1996) pekar trenden idag framför allt mot ett vidgat kulturbegrepp där såväl sektorstänkandet som perspektivtänkandet ryms och där alltså två diskurser möts och korsbefruktar varandra i en tredje. Där finns även tendenser mot att förena tanken på kulturens autonomi och egenvärde med dess värde som instrument att uppnå mål med även om man ur ett internationellt perspektiv kan ana en viss förskjutning mot kulturen som instrument att uppnå demokrati, välfärd och utveckling åt alla med (Kleberg, 1996). I samband med denna förskjutning finns dock ytterligare tendenser till att man snarare lyfter fram de sociala, mjuka, målen snarare än de ekonomiska, hårda, målen. Det är sådana tendenser som Kleberg (1996) pekar på i sitt resonemang om ett framväxande av en internationell kulturell agenda.

Men förskjutningen syns också i det ökade intresset för kultur som uttryck av identitet vilket ligger bakom många kommuners satsningar på att skapa en ny kulturell identitet eller bättra på den egna imagen. Där skulle således finnas nyttoeffekter bortom de rent ekonomiska och det är dessa som inkluderas i det bredare kulturbegreppet. Om kulturbegreppet vidgas till att inkludera identitet och tillhörighet kommer kulturpolitiken i högre grad att handla om att tillhandahålla möjligheten att för var och en uttrycka sin identitet med hjälp av kulturella (symboliska) resurser. Kulturpolitiken kommer då, framhäver Lundberg (1996), att behöva integreras med övriga politiska verksamheter på alla samhällsnivåer.

Föreningslivet som demokratisk plantskola

Nilsson skiljer på tillgång som i konkreta möjligheter att ta del av kulturlivet och delaktighet som i vilken grad olika grupper av människor verkligen väljer att delta i den kultur som de har tillgång till. Nilsson (2003) pekar även på hur kulturfestivaler och andra kulturevenemang kan fungera som skola för framtida kulturentreprenörer. Genom att locka engagerade människor in i organisationer har amatörkulturen fungerat som inkörsport för många som idag är verksamma inom det professionella kulturlivet. En viss tendens kan idag skönjas att kulturevenemang knyts till praktiska utbildningar inom både teknik och produktion och detta skulle i så fall kunna ses som en vidareutveckling av en lång tradition.

Ur ett internationellt perspektiv pekas Sverige dessutom många gånger ut som ett land med goda förutsättningar för en demokratisk samhällsutveckling i och med den omfattande och ofta väl förankrade föreningsverksamheten samt de långa traditionerna av bildningsförbund och amatörkultur. Nilsson (2003) pekar på detta sätt, via Putnams studier av demokratiutvecklingen i Italien, hur ett samband råder mellan ett horisontellt organiserat samhälle präglad av engagemang och tillit och ett demokratiskt samhälle med goda ekonomiska och sociala utvecklingsmöjligheter. I föreningsverksamheten skulle med andra ord de grundläggande värderingar som bär upp det demokratiska samhället frodas och utvecklas. Det tycks alltså vara i detta sammanhang som Sveriges föreningsliv och utbredda studieförbundsverksamhet har pekats ut som viktig resurs för en demokratisk kulturutveckling. Kulturbegreppet vidgas därmed från den institutionella kulturen till att även inkludera föreningslivet där den långa traditionen av bildningsförbund och amatörkultur kan ses som plantskola för det demokratiska tänkandet. Här finns även en koppling till integrationsaspekten i och med att många kulturföreningar är knutna till eller har ett invandrarfokus.

Kultur och utveckling

Medan de kommunala anslagen under 1990 talet minskade började man inom kultursektorn precis som i andra sektorer att söka efter argument för positiva satsningar inom den egna verksamheten. I detta sammanhang var det naturligt att där uppstod ett behov av ekonomiska argument för kultursatsningar. Detta ledde enligt Svensson (1996) till en överbetoning vad gäller kulturens ekonomiska dimensioner och möjligheter att generera rent ekonomisk nytta och detta tog sig uttryck i en allt för snäv diskussion om kulturens möjligheter att generera ekonomisk tillväxt. Givetvis finns det ingenting som motsäger att kulturen kan ha en positiv inverkan på ekonomin. Vad som understryks är helt enkelt att inga sådana samband är fastslagna och att kulturens förmåga att locka till sig nya företag och invånare förmodligen kom att överdrivas under denna tid (Murén, 1996).

TRIANGELMODELL AV KREATIVITETENS BEN; SVEN NILSSON, SIDA 451

För att förstå kulturens roll i det senmoderna samhället kan man enligt Nilsson (2003) dela in detta samhälle i tre fristående men av varandra beroende sfärer; marknaden, politiken och det civila samhället. Modellen har sin utgångspunkt i Habermas distinktion mellan den offentliga och privata sfären. Nilsson pekar på hur biblioteken liksom folkbildningen, kulturföreningar

och amatörverksamhet kan sägas ha sina rötter i det civila samhället. Museerna, symfoniorkestrarna och institutionsteatrarna å andra sidan har sina rötter i den representativa offentligheten (politiken) medan litteraturen, filmen och skivbranschen i princip helt spelar efter marknadens regler. Medan kulturen, åtminstone i Europa, traditionellt sett har varit nära sammanlänkat med det byråkratiska livet, den politiska sfären, har den sena modernitetens globala medieexplosion lett till en omstrukturering av samhället och det levda livets ramar för gemenskap, identitet och tillhörighet och Nilsson påpekar hur kulturen under denna sena modernitet allt mer och i allt högre grad har kommit att luta sig mot marknaden. Detta blir till ett problem då kulturlivet är uppbyggt kring en byråkratisk logik vilket krockar med marknadens logik och Nilssons resonemang går ut på att det är nödvändigt med en ökad flexibilitet, större kreativitet och gynnsammare klimat för nytänkande för att de som verkar i kulturlivet ska kunna arbeta under de nya förutsättningarna.

Kultur och strukturkapital

I likhet med Svenssons varningar om att se på kulturen ur ett allt för snävt perspektiv där genererandet av ekonomisk tillväxt är det enda som räknas varnar även Murén (1996) för en allt för stark övertro till kulturens lokaliseringskraft. Vad Murén därmed pekar på är att kulturen måste samspela med andra faktorer för att en positiv utvecklingsspiral ska kunna ta sin början. Det är just möjligheten till en sådan positiv utvecklingsspiral som Nylöf (1996) vill belysa med en modell som han kallar för K- spiral. Denna modell är baserad på teorin om K- samhället där K står för kunskap, konst, kreativitet och kommunikation och genom att tillhandahålla ett kreativt klimat med goda möjligheter till kommunikation och genererandet av ny kunskap ska just ett sådant samhälle enligt modellen kunna utvecklas.

MODELL FRÅN JOHANNISSON (1996) KULTUR SOM RESURS

Kulturen har, enligt Johannisson (1996), ett nära samband med entreprenörskapet och det är i kreativiteten, nytänkandet och utmaningen av de invanda tanke- och beteendemönstren som detta samband består. För att konkretisera denna tankegång lyfter Johannisson fram en modell för vad han kallar för strukturkapital och styrkan i denna modell menar han ligger i dess förmåga att integrerar två olika sätt att se på kapital; den ekonomiska utvecklingslogiken och den kulturella utvecklingslogiken. Den ekonomiska utvecklingslogiken framhåller finansiellt och fysiskt kapital som särskilt relevant och pekar vidare på hur information bör ligga till grund för systematisk planering och handling. Just planering och ledarskap framhålls inom

denna logik som grundläggande och som en förutsättning för en hållbar utveckling. Den kulturella utvecklingslogiken däremot ser i högre grad till det sociala, kulturella och kunskapsmässiga kapitalet som till skillnad från finansiellt och fysiskt kapital ökar i värde då det brukas. Denna utvecklingslogik pekar i stället på det mänskliga engagemanget och lidelsen som viktiga drivkrafter samtidigt som den belyser hur självorganisering uppnås genom motiverade individer som samspelar och använder den lokala förankringen för att finna vägar att uttrycka sig på den globala arenan (Johannisson, 1996).

Även Nilsson (2003) pekar på hur det civila samhället består av underutnyttjade resurser av socialt kapital. För Malmös del skulle detta innebära att engagemanget och lidelsen hos socialt utestängda och isolerade grupper genom att involveras i kulturlivet istället skulle kunna tas till vara på som resurs som ökar då den brukas i en kulturstyrd samhällsutveckling. Modellen är central eftersom den integrerar två sätt att se på kapital och därmed även på samhällsutvecklingens logik. Ett allt för snävt sätt att förstå kapital i ekonomiska termer leder till en övervikt i modellens undre del vilket kan leda till att övriga källor till kapital, de i modellens övre del, lämnas outnyttjade. Således leder en sådan allt för snäv syn till resursförlust eftersom dessa kapitalresurser minskar i värde då de lämnas oanvända. Modellen kan alltså sägas integrera två stridande diskurser och på så sätt skapa en ny sådan.

Internationell utveckling

I 1995 års statliga kulturutredning betonades individperspektivet och kulturens roll i den personliga utvecklingen samtidigt som kulturarvet och demokratin lyfts fram som centrala för denna utveckling. Nilsson (2003) pekar på denna som minimalistisk i jämförelse med 70-talets kulturpolitiska visioner. I utredningen framhålls formuleringar som ”utan förankring i historia, utan kunskap om de egna rötterna blir människor lätta att manipulera”, ”(d) en rotlöse riskerar att falla offer för missledande och falska verklighetsbeskrivningar ... kunskapen om det förflutna måste vara åtkomligt för alla” och ”(d)et finns ett nära samband mellan ett rikt och mångsidigt kulturliv och ett öppet och demokratiskt samhälle ... (k)ulturen utgör en väv som håller ihop samhället, den väv som berättar om det som varit och förklarar det som blev” (SOU 1995: 84, s 46 – 48). Vid en fri tolkning av citatet tycks en idé om kulturarvet både som berättelse om och som berättare av platsen, dess historia och dess framtid, om varifrån vi kommer och vart vi är på väg.

I full samstämmighet med Johannissons (1996) modell vill Svensson (1996) peka på kulturlivets betydelse för samhällets övriga sektorer och betona hur kulturen kan generera resurser, eller kapital, som ligger utanför den rent ekonomiska utvecklingslogiken. På detta sätt tas sambandet mellan kulturmiljö, en kreativ atmosfär och entreprenörskapet upp och belyses utifrån såväl den ekonomiska som den sociala utvecklingslogiken. För att inkludera de både utvecklingslogikerna väljer Svensson (1996) att benämna kulturen som en samhällsresurs vilket även kan sägas ha kopplingar till internationella diskussioner inom UNESCO och EU där man snarare betonar de sociala målen än de ekonomiska målen som föremål för ett instrumentellt kulturbegrepp (Kleberg, 1996). Svenssons resonemang kan vidare sägas ta sin utgångspunkt i en reaktion mot 90- talets diskussion om kulturens lönsamhet och den övervikt mot den ekonomiska utvecklingsmodellen och de ekonomiska målen som detta ledde till. Kärnan i resonemanget är att de olika kulturbegreppen inte utesluter varandra utan tvärtom tillsammans kan bidra till en bättre och mer holistisk förståelse av kulturens roll i samhället.

Genom att förstå kulturen som resurs och genom att integrera synen på kultur som sektor och som perspektiv kan socialt och kulturellt kapital men även kunskapskapital öka i värde genom att användas. Genom att involvera nätverk, föreningar, organisationer och skolor kan samhällets resurser ökas i och med att hämmande kunskapsfundament tillåts ifrågasättas, kreativitet släpps lös och kommunikationen och cirkulationen av idéer ökar. Detta innebär mer konkret att befintliga nätverk används, att föreningar och organisationer involveras i samhällsutvecklingen men även att skolor och forskningscenter bjuds in att delta i utformandet av det lokala samhället. Som en konsekvens av den kulturella utvecklingslogikens kapital inkluderas i kapitalbegreppet kommer enligt Johannisson (1996) värdet av det sammanlagda kapitalet, strukturkapitalet oundvikligen fortsätta att öka.

Kulturell kartläggning

Där har alltså ställts krav på en bredare och mer systematisk planering av kulturen där kulturen relateras till stadsplanering men även till andra verksamhetsområden. Kulturell kartläggning är enligt Evans och Bianchini territoriellt snarare än sektoriellt och de vill betona kartläggning och stadsplanering utifrån en noggrann genomgång av befintliga resurser och tillgångar. Kulturkartläggning syftar enligt Evans och Bianchini snarare till identitetspolitik än till konstpolitik och kulturpolitik kommer enligt denna tanke mer att handla om att

tillhandahålla möjligheter för var och en att uttrycka och ge sig hän åt identitet och gemenskaper än att definiera den goda kulturen och värna dess autonomi (Nilsson, 2003).

Där finns enligt Nilsson (2003) även en bristande systematik vad gäller kopplingen mellan vision, mål, strategi, metodutformning och uppföljning och det är därför minst sagt viktigt att bestämma sig för vad som ska mätas när innan man sätter igång att mäta. Man måste med andra ord ha bestämt sig för vad som är målet med verksamheten, men även vilka delmål finns och vilka indikationer som kan beskriva en måluppfyllelse innan verksamheten kan utvärderas. Traditionellt sett har man inom de statliga utredningarna mätt antingen ekonomiskt resultat, produktionskapacitet eller publikfrekvens även om nyare tiders tendenser till tätare samarbete mellan kultur och forskning har kommit att ge mer och nyare typer av mätningar.

Kulturkartläggningen bör enligt Nilsson skära genom gränserna för den offentliga sektorn, marknaden och det civila samhället och relatera kulturen till hela det politiska fältet. Nilsson pekar även på behovet av en omorganisation av det kulturpolitiska fältet, de aktörer som befinner sig inom kulturområdets ramar. Detta skulle kunna leda till en framtida samhällsutveckling där kulturpolitiken är tydligare förankrad i den sociala identiteten, samspelar med andra samhällsområden, närmar sig och bättre samarbetar med näringsliv och forskning samt utforskar de konstnärliga uttryckens möjligheter i kunskapsutvecklingen i utbildningar på alla nivåer (Nilsson, 2003).

MODELL FRÅN SID 456, SVEN NILSSON

Även Bianchini (1998) vill initiera en kulturledd samhällsförnyelse; en holoistisk, flexibel och tvärvetenskaplig syn på samhällets utveckling. Detta innebär ett innovationsorienterat, experimenterande, undersökande, utmanande och ifrågasättande men även människocentrerat, öppet och ickeinstrumentellt sätt att förstå samhällsutvecklingen och kulturens kreativitet som den drivande kraften i denna utveckling. Men Bianchini ser också ett behov av ny kunskap och ny utbildning för alla som arbetar med kulturfrågor (administration, management, politik, ekonomi, stadsplanering, arkitektur, etc.) och belyser även vikten av kunskap i omvärldsanalys, marknadsföring, administration, organisation, förvaltning, ekonomistyrning, ledarskap, strategiutveckling, projektledning samt finansiering.

Nilsson (2003) pekar på Malmös grannstad Lund som exempel där kulturstrategin vävs samman med en helhetssyn på stadsutvecklingen så att kulturstrategin formuleras som kulturpolitik som kompetenspolitik och som kulturpolitik som marknadsföring, etc.

Bianchini kopplar å sin sida tankegångarna till Storbritannien och pekar på genomslagskraftens i en kulturpolitik som kopplas samman med sport och fritid så att de kulturella resurserna bland annat omfattar:

- 1) Scenkonst, bildkonst, hantverk, mode och design
- 2) Media, film, teve, video och litteratur
- 3) Museer, statyer och arkiv
- 4) Bibliotek, skrivande, klubbar, mässor och utgivning
- 5) Kulturarvet som i arkitektur, landskapsutveckling och arkeologi
- 6) Sportevenemang, idrottsklubbar och anläggningar
- 7) Parker, torg, naturområden och angränsande landsbygd och skog
- 8) Lekplatser och parker
- 9) Turistattraktioner och festivaler

Utöver dessa manifesta samhällsresurser betonar Bianchini även vikten av att även se till de mjuka värdena så som relationer, gemensamma minnen, erfarenheter och känslan av en delad identitet men även skillnader i etnisk, religiös, könslig, sexuell, åldersbaserad, etc.

Hur definieras kulturell mångfald

Kultur är nära sammanlänkat med identitet och att ge sig hän åt kultur är att uttrycka en identitet men även att markera gemenskap med dem som delar denna identitet. Den kulturella mångfalden syftar således till mångfalden av möjligheter att uttrycka identitet och markera tillhörighet. Att kartlägga den kulturella mångfalden i ett samhälle blir således att kartlägga detta samhälles faktiska möjligheter att uttrycka olika identiteter; att kartlägga de markörer som används vid sådana uttryck.

Individens identitet består av flera lager och exempel på dessa kan vara etnicitet, språk, religion, intressen, kön, sexualitet, ålder, dialekt, utbildning, politisk inriktning, boende, födelseplats och stadsdel. Exempel på de markörer som används för att markera identitet kan vara kläder, mat, kaffesort, uttryck och gester men även att gå på opera eller teater istället för bio eller rockkonsert.

Att kartlägga den kulturella mångfalden innebär att analysera de statliga institutionerna för att se vilken symbolik som finns i dess markörer och vilka lager som identifierar sig med dessa institutioner. Det innebär även att röra sig bortom institutionerna för att se vilka markörer som verkligen används för att uttrycka identiteter men även vilka lager som då markeras. De markörer som uttrycker identiteter blir till kultur då de binder samman två eller flera individer i en känsla av gemenskap.

För att en stads kulturliv ska kunna sägas spegla de egna invånarna måste de befintliga kulturerna, de använda markörerna, samspela med stadens kulturella institutioner eftersom dessa institutioner berättar stadens identitet. Institutionerna sätter även staden i ett geografiskt och historiskt sammanhang och att utelämna vissa av de markerade lager som används av vissa grupper av människor är att utestänga dessa människor ur berättelsen om staden.

Metod

Varje analys måste utgå från någon typ av empiri oavsett om detta är teoretisk litteratur eller undersökningar från fältet. Vad gäller en undersökning som denna, en kartläggning av Malmös kulturella resurser, så är inte undersökningsområdet givet och vi måste därför förhålla oss till staden på något vis. Som utgångspunkt har vi valt att lyfta fram resonemang från tre håll; Ghilardi, Palmer och Nilsson.

Lia Ghilardi talar om "Cultural Audit", att få grepp om platsens resurser, och menar att man kan dela upp arbetet med detta i två metoder; kvantitativt och kvalitativt. I en kvantitativ undersökning ingår till exempel statistik över befolkningsprofil och kulturella institutioner, medan det kvalitativa i större utsträckning handlar om att finna platsens själ och atmosfär, kulturella inställningar och åsikter, tillgångar och barriärer, kulturella grupper och subkulturer. Hon säger också att "(v)i behöver nya metoder för kulturell planläggning eftersom de gamla inte längre fungerar och i projekt som dessa är det frågan om *testing ground* för att utveckla kulturella strategier och kulturell planläggning vilket bör göras ifrån botten och upp, hellre än ifrån toppen och ner."

Robert Palmer säger å sin sida att kulturen har två dimensioner – den materiella, som handlar om skapande och det som skapas – och den icke-materiella som handlar om sådant som minnen och värderingar. Därför kan "kulturens värde inte enbart uttryckas i statistik". Statistik kan användas för att styrka vissa fakta och kunskap, men säger absolut ingenting om det icke-materiella och dess värden. Inför ett projekt som detta föreslår han följande som viktigt att kartlägga:

- Tillgångar: De påtagliga, greppbara tillgångarna är sådant som byggnader, organisationer, händelser och personer – sådant som kan ses ur ett ekonomiskt perspektiv. De ogreppbara tillgångarna, de som kan ses ur ett antropologiskt perspektiv är sådant som minnen, attityder och värderingar.
- Förhållanden: Olika "komponenters" förhållanden till varandra, vem som jobbar med vem, informationens vägar genom staden, energiflöden, osv.
- Barriärer: Var finns stadens "stopp-skyftar"?

- Potential: Till exempel de tillgångar som inte utnyttjas till fullo.

Sven Nilsson säger å sin sida att man vid en kartläggning bör ta hänsyn till:

- Infrastruktur som i hur nätet av institutioner, organisationer och kreatörer ser ut. Här bör kartor med pilar användas.
- Verksamhet som i hur utbudets omfattning och sammansättning ser ut. Här bör statistik och tabeller användas.
- Deltagnivå som i hur deltagarlistan ser ut. Även här bör statistik och tabeller användas.

Referenslitteratur

Litteratur:

Bianchini, Franco (1998) *Cultural Planning for Urban Sustainability in Cities* I Nyström, Louise (Red) City and Culture – Cultural Processes and Urban Sustainability. The Swedish Urban Environment Council: Karlskrona

Howarth, David (2000) *Discourse*. FÖRLAG: ORT

Johannisson, Bengt (1996) *Entreprenörskapets kultur och kulturens entreprenörskap* I Redaktörerna (Red) Kultur som resurs – Undertitel. Förlag: Förlagsort.

Kleberg (1996) i (Red) Kultur som resurs – Undertitel. Förlag: Förlagsort

Lundberg (1996) i (Red) Kultur som resurs – Undertitel. Förlag: Förlagsort

Murén (1996) i (Red) Kultur som resurs – Undertitel. Förlag: Förlagsort

Nilsson, Sven (2003) *Kulturens nya vägar – Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*. Polyvalent: Malmö

Nylöf, Gunnar (1996) i (Red) Kultur som resurs – Undertitel. Förlag: Förlagsort

Svensson, Allvar (1996) i (Red) Kultur som resurs – Undertitel. Förlag: Förlagsort

Sekundär litteratur:

Kulturrapport Stockholm 2004, Kulturdirektör Eva Schöld på Stockholms kulturförvaltning.

In from the margins...

Our creative diversity...